

Caroline-dom banar väg för ny skadeståndsgrund

Att staterna har ansvar även för vad privaträttsliga subjekt gör, och inte bara vad staterna själva företar sig, framkommer i domen i målet mellan prinsessan Caroline och Tyskland. Prinsessan fick en miljon kronor i skadestånd för att Tysklands regler inte gav henne rätt i de tvister hon drivit mot paparazzi-fotografer som kränkt hennes privatliv. Jan Södergren hävdar här att även företag kan få ersättning för misskrediterande uppgifter som lämnas av privaträttsliga subjekt, så kallat ekonomiskt förtal.

DET RÅDER INGEN TVEKAN OM att alla former av privata bolag åtnjuter skydd för rättigheterna i Europakonventionen. Åtskilliga bolag har med framgång klagat hos Europadomstolen genom åren.

Skyddet kan dock ibland te sig lite olika jämfört med vad som gäller för enskilda. Medan det saknas anledning att principiellt differentiera skyddet mellan enskilda och bolag när det gäller exempelvis rättssäkerhetsskyddet i artikel 6 eller äganderätten i artikel 1 i första tilläggsprotokollet, är exempelvis skyddet för kommersiella budskap mindre än vad som gäller för uttalanden av politisk natur. I andra fall är det naturligt att en viss rättighet inte tillkommer bolag, eftersom rättigheten är individanknuten. Röstretten i allmänna och hemliga val enligt artikel 3 i första tilläggs-

protokollet är naturligtvis en sådan rättighet.

I vissa fall synes ordalydelse och logik utesluta en tillämpning på bolag. Vid första anblicken kan artikel 8 vara en sådan bestämmelse. Stadgandet skyddar rätt till respekt för privat- och familjeliv, hem och korrespondens. Det kan begreppsmässigt synas svårt att hävda att skydd mot "privatlivet" och "hemmet" kan tillkomma ett bolag. Detta är dock en förhastad slutsats.

I fallet *Société Colas Est m.fl. mot Frankrike* (dom den 16 april 2002), gjorde Europadomstolen en mycket dynamisk tolkning av begreppet "hem".

OMSTÄNDIGHETERNA VAR FÖLJANDE:

Ett antal stora vägbyggnadsföretag utsattes för råder från konkurrensmyndigheter. En mycket stor mängd dokument

beslagtogs i bolagens lokaler. Inför Europadomstolen hävdade klagandebolagen att räderna var olagliga och att de därför stred mot skyddet för "hem" i artikel 8. Den franska staten bestred att affärslokaler och kontor kunde klassificeras som "hem" i konventionens mening. Domstolen noterade dock först att det franska uttrycket för "hem" i bestämmelsen var "*domicile*". Domstolen noterade att detta uttryck var vidare än engelskans "*home*". Därefter hänförde sig domstolen till dess dynamiska tolkning och erinrade om att konventionen skall tolkas i enlighet med den dagsaktuella situationen (*present day conditions*). Den påminde om att den i enlighet med en dynamisk tolkning tidigare hade utökat bolags skydd i enligt konventionen, genom att utdöma ideellt skadestånd i fallet *Comingersoll mot Portugal* (refererat av undertecknad i nr. 5, 2005 i denna tidskrift). Genom att bygga vidare på denna dynamiska tolkning fann domstolen att tiden nu var inne för att utsträcka skyddet för hemmet till att även omfatta bolags huvudkontor, filialer och andra affärsfaciliteter.

Trots referensen till den vidare franska termen *domicile*, måste domstolens tolkning anses vara progressiv. Vi ser här en klar utveckling i praxis mot ett ökat skydd för bolag, i vart fall med avseende på rättigheterna under artikel 8. >>

GÄSTSKRIBENT: JAN SÖDERLUND

Jan Södergren är advokat och specialiserad på Europarätt, särskilt tillämpningen av Europakonventionen för mänskliga rättigheter.

FOTO: B. BEBERT/PRESSENS BILD

Europadomstolen gav Caroline av Monaco rätt i ett mål mot den tyska staten om rätten till privatlivets helgd. Tyskland bröt mot de mänskliga rättigheterna genom att inte garantera skydd mot alltför närgångna paparazzi-fotografer. Hon fick ett skadestånd på 115 000 euro.

>> Kan då bolag också anses ha ett skydd under begreppet "privatlivet"? Rätten till privatliv utgör den klassiska motpolen till yttrandefriheten. Europadomstolen har uttalat att rätten till yttrandefrihet alltid måste vägas mot skyddet för privatlivet, se exempelvis det omtalade fallet *Hannover mot Tyskland*, dom den 24 juni 2004. I så fall skulle bolag tillerkännas ett skydd mot exempelvis misskrediterande uppgifter; ett skydd som i så fall sträcker sig längre än det interna skyddet.

Europadomstolen har ofta uttalat att "privatlivet" är ett vitt begrepp som inte kan vara föremål för en uttömmande definition. Skyddet omfattar en rad olika situationer. I mer allmänna termer har domstolen uttryckt att skyddet också "include activities of a professional or business nature", se exempelvis fallet *Peck mot Storbritannien*, dom den 28 januari 2003.

Med beaktande av domstolens dynamiska tolkning av artikel 8 i förhållande till bolag, är det i hög grad sannolikt att bolag – i sig – har ett visst skydd mot exempelvis misskrediterande uppgifter under rätten till "privatlivet".

Fråga är då hur detta ställer sig i förhållande till intern svensk rätt. Misskrediterande uppgifter som sprids inom ramen för exempelvis en konkurrens marknadsföring, kan anses utgöra vilseledande och/eller otillbörlig marknadsföring och är således förbjuden enligt vissa bestämmelser i marknadsföringslagen.

Vidare kan stat och kommun sedan 1998 enligt 3 kap 3 § skadeståndslagen, i vissa fall förpliktas att ersätta ren förmogenhetsskada som vållas av att en myndighet genom fel eller försummelse lämnar felaktiga upplysningar om exempelvis ett bolag eller dess produkter/tjänster. Stadgandets tillkomst har viss beröring med NJA 1987 s. 535. I detta fall hade konsumentverket i ett pressmeddelande lämnat missvisande uppgifter om vissa produkter. Detta berörde ett bolag som utan framgång stämde staten för fel och försummelse vid myndighetsutövning enligt 3 kap 2 § samma lag. Syftet med tillkomsten av 1998 års bestämmelse lär ha varit att ge ett visst principiellt utökad skydd för sådana situationer som var fallet i 1987 års fall.

I övrigt finns i intern svensk rätt inget skydd mot så kallat ekonomiskt förtal. Ekonomiskt förtal utgörs något schematiskt uttryck av en beskyllning som inte är nedsättande för den beskylldes anseende men som är menlig för dennes yrke, näring eller fortkomst. Principiellt skyddas således inte bolag av förtals-

stadgandet i 5 kap. brottsbalken. Det är en annan sak att en enskild kan anses utpekad och identifierad, exempelvis såsom ställföreträdare, utan att dennes namn explicit har nämnts. Då har den enskilde – inte bolaget – talerätt i en förtalsprocess.

Det sagda illustreras väl av NJA 1987 s. 336. SIF avrådde sina medlemmar från att söka anställning på ett visst angivet bolag. Detta ansågs inte utgöra en förtalsuppgift. Detta gällde trots att det var fråga om en liten arbetsplats. HD kom fram till denna slutsats trots att HD ansåg att uppgifterna likväl kunde avse VD:n och arbetsledaren. Det anges i doktrinen att HD:s njudda inställning skulle bero på att uppgiften utgjorde ekonomiskt förtal. En senare precisering från SIF:s sida om att man ansåg VD:n olämplig som arbetsledare utgjorde däremot en förtalsuppgift (SIF friades ändå men på andra grunder).

DET INHEMSKA RÄTTSLÄGET kan sammanfattas som att det finns ett visst skydd för misskrediterande uppgifter avseende bolag, när uppgifterna sprids som ett led i annans marknadsföring eller av stat och kommun som ett led i myndighetsutövning. Något skydd finns inte för misskrediterande uppgifter som sprid genom media, fackföreningar, konsumentföreningar eller andra privaträttsliga organisationer. Det är endast om någon enskild är tillräckligt utpekad som det finns skydd för den enskildes.

Det finns således inte något skydd i intern svensk rätt mot exempelvis Sverker Olofssons karaktäristiska kritik mot bolag och/eller produkter i konsumentmagasinet Plus. Här bortses från de prövningar Granskningsnämnden för Radio- och TV kan göra, eftersom nämnden inte utgör en domstol och inte kan utdöma skadestånd.

Att det i svensk rätt görs ett principiellt undantag för ekonomiskt förtal, är enligt min mening en brist sett i förhållande till konventionsrätten. Eftersom rätten till privatliv utsträcker sig även till kommersiella förhållanden kan svensk rätt komma i konflikt med skyddet i konventionen i detta hänseende.

NU FINNS DET FÖRVISSO de som hyser uppfattningen att konventionen överhuvudtaget inte gäller enskilda sinsemellan. I ett mål hade en enskild firma stämt Upplysningscentralen på skadestånd för en registrering av en treskod som hade upphävts till följd av förlikning. Käranden åberopade bland annat artikel 8 och rätten till privatliv. Svea hov-

rätt (mål T 8833-03) fastställde Stockholms tingsrätts dom och anslöt sig till tingsrättens motivering (i mål T 2544-02), i vilka det helt frankt uppges att konventionen inte gäller enskilda sinsemellan.

Det går emellertid med matematisk precision konstatera att denna slutsats är inkorrekt. Det framgår av klar och stadig praxis från Europadomstolen att staterna har så kallade positiva förpliktelser att skydda enskilda från brott mot konventionsbestämmelserna, även i fall då brottet sker genom handlande av ett annat privaträttsligt subjekt. Ett exempel härpå utgörs av ovan nämnda fallet *Hannover mot Tyskland*. Bakgrunden i det målet var att prinsessan Caroline av Monaco sedan lång tid tillbaka huvudsakligen utan framgång hade fört civilprocesser mot tyska privatägda medier, för deras publiceringar av så kallade paparazzi-bilder. Domstolen erinrade om staternas skyldighet att även skydda mot ingrepp som företagits av andra privata subjekt. Europadomstolen fällde Tyskland för att man inte genom rättsväsendet hade givit prinsessan ett tillräckligt skydd för privatlivet.

DET KAN MED ANDRA ORD komma att strida mot Europakonventionen att principiellt vägra ersättning för ekonomiskt förtal. Staterna har en skyldighet enligt artikel 13 att skydda rättigheterna redan på det inhemska planet, genom att tillhandahålla sådana effektiva rättsmedel som medger en rimlig möjlighet att vinna framgång med påståenden om brott mot konventionen. Det skall således finnas en möjlighet att påtala och i förekommande fall erhålla kompensation för ett brott mot artikel 8, även med avseende på ekonomiskt förtal. Ytterst ankommer det på de nationella domstolarna att upprätthålla skyddet i rättstillämpningen. □

**Internationell
KÄLLKODSDEPOSITION
med verifiering**

Även svensk lågprislösning

www.escroweurope.com